

Podklady k okruhu č. 8

Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené

1 Orální metoda

Cílem je:

- formovat mluvenou řeč na základě hmatu a zraku
- aktivizovat zbytky sluchu

Dělení orálních přístupů:

- unisenzorický (auditivně – verbální přístup)
- multisenzorický přístup - kombinované metody

Zásady orální metody:

- žákovi je exponováno slovo v mluvené a písemné podobě
- nové slovo zapadá do kontextu navozené situace
- podpora pomocí daktylních znaků
- stálé vystavování dítěte mluvené řeči nejen ve školním prostředí

Důvody pro orální metodu:

- snadnější interkulturní komunikace
- snadnější proniknutí do kultury majoritní společnosti slyšících

Důsledky striktní orální metody:

- nehomogenní komunita SP
- zhoršení úrovně jazyka u SP ve všech jeho rovinách
- SP dosahují mnohem menších výsledků zejména v oblasti, kde mluvený jazyk slouží jako jediný prostředek získávání informací

2 Totální komunikace

- USA, 60. léta – nový pohled na aurální/orální přístup u SP, lingvisté Lenneberg a Chomsky kritizují používání čistě orální metody u těžce SP dětí
- TK je filozofie určitého způsobu myšlení – pojem byl užit dr. *Royem Holcombem* (1986, USA)
- TK je způsob komunikace - neslyšící i slyšící se chtějí vzájemně co nejlépe pochopit
- TK je praktická metoda pro navázání komunikace s neslyšícími (neslyšící i slyšící použijí všechny dostupné prostředky k porozumění)

Prostředky dorozumívání v rámci TK:

- pomocné artikulační znaky – vizuální kontakt
- pantomima, mimika, dramatizace
- prstová abeceda
- mluvený jazyk – mluva, odezírání, čtení, psaní
- všeobecně užívaná gesta, postoj těla
- znakový jazyk, znakový jazyk

Kritika TK (Pulda 1999):

- děti sledují jenom ruce – nenaučí se srozumitelně mluvit ani odezírat
- mnozí učitelé SP nedokáží současně mluvit a znakovat
- je zanedbána raná sluchově – řečová výchova
- zisk ze slyšení se ztrácí, připojí-li se znaky

3 Bilingvální výchova

Systém bilingvální komunikace (Krauhulcová – Žatková, 2002)

- komunikace sluchově postižených, kdy je přenos informací ve dvou jazykových kódech
- (znakový jazyk neslyšících a mluvený, orální většinový jazyk)
- jenom ZJ zajišťuje přirozené podmínky jazykového vývoje
- užívání ZJ neomezuje potřebu neslyšícího dítěte dorozumívat se
- cíl bilingválního vyučování neslyšících dětí je normální jazykový vývoj v atmosféře porozumění a úspěchu

Bilingvismus simultánní X Bilingvismus sekvenční

Podmínky pro realizaci bilingválního přístupu (Domancová)

- realizace výzkumu teorie ZJ a tvorba metodik aplikace ZJ v procesu výchovy a vzdělávání neslyšících
- přirozené akceptování společenství neslyšících a jejich jazyka
- akceptování bilingválního přístupu ze strany rodičů
- příprava pedagogických pracovníků
- nové kurikulum
- zabezpečení přirozeného kontaktu mezi neslyšícími a slyšícími osobami
- víra v úspěch bilingválního vzdělávání

Neslyšící učitel ve školách pro sluchově postižené

- kvalitní jazykový vzor
- plní sociálně-kulturní a psycho-emocionální identifikační funkci
- je důvěrníkem dětí a usnadňuje jim vyrovnat se s postižením a přizpůsobit se životu menšiny ve většinové společnosti

Doporučená literatura k problematice:

JABŮREK, J. *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. Praha: Septima, 1998

KRAUHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2002

EVANS, L. *Totální komunikace, struktura a strategie*. 1. vydání, Hradec Králové : Pedagogické centrum, 2001, s. 89. ISBN 80-238-7915-4.

Podmínky integrace žáka se sluchovým postižením do běžného školského zařízení

Integrace

- **proces** začleňování jedince či komunity do integrální society
- pokud je celý integrační proces přínosem pro integrující se objekt a výsledkem je stav začlenění, můžeme mluvit o dosažení pozitivní integrace » cíl speciální pedagogiky (Vítková, 2004)
- **integrováním vzděláváním** máme na mysli přístupy a zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání (do běžných škol)

Inkluze

- **stav**, kdy je prostředí běžné školy již na integrované dítě připraveno
- společnost se skládá z individualit, které jsou odlišné » proto je třeba vytvořit školu pro všechny, bezbariérový život a tzv. inkluzivní společnost

Hlavní výhody integrace:

- dítě nemusí během týdne bydlet na internátě
- identifikace se skupinou slyšících dětí
- běžná škola je pro dítě výzvou a silným podnětem

Nevýhody procesu integrace:

- učitel běžné školy si nemusí vždy uvědomovat, že SP dítě vyžaduje speciální přístup a dítě nemá z vyučování dostatečný zisk
- SP dítě se může ve třídě běžné školy cítit izolované, nešťastné či přetížené
- třídní učitelé nemohou vždy brát na SP žáky zvláštní ohledy jako učitelé škol pro SP, což je dáno velkým počtem žáků ve třídě

Kritéria pro integraci SP dítěte:

- **dítě**

(školní zralost a připravenost, užívání pomůcek – sluchadel či KI, postoj k sobě – uvědomění si sluchového postižení)

- **rodina**

(aktivní spolupráce, reálná očekávání, pozitivní vztah k dítěti)

- **škola**

(ředitel, učitel, spolužáci)

- **SPC**

(poradenství a diagnostika)

Program integrace SP dětí do běžných zařízení zahrnuje:

- posouzení vhodnosti integrace a jejího způsobu v týmové spolupráci (logoped/surdoped, psycholog, učitel, ředitel, rodiče)
- doporučení vhodného předškolního a školního zařízení pro každé jednotlivé dítě
- v případě potřeby vypracování individuálního vzdělávacího plánu.

Doporučená literatura:

HORÁKOVÁ, R. Přípravenost pedagogů na integraci žáků s postižením sluchu na 1. stupeň běžných základních škol v Jihomoravském kraji. In Klenková, Jiřina. *Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností*. Vyd. první. Brno: Paido, Brno, 2008. ISBN 978-80-7315-168-3

JANOTOVÁ, N. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí*. Praha: Septima, 1996. ISBN 80-85801-81-7

JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha : Septima, 1998. ISBN 80-7216-050

MICHALÍK, J. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. ISBN 80-7067-981-6

POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: UP PdF, 2003. ISBN 80-244-0766-3

SOBOTKOVÁ, A. *Edukace žáků se sluchovým postižením*. In **VÍTKOVÁ, M.** *Integrativní školní (speciální) pedagogika. Základy, teorie, praxe*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-214-2359-5